

Colecția **Historia** este coordonată de
Raluca Lazarovici Vereș

Alberto Castaldini

CONTRA GENEZEI

**ANTROPOPOIEZA, EVREII ȘI
NAȚIONAL-SOCIALISMUL**

Prefață de Mihaela Gligor
Traducere din limba italiană și postfață de
Raluca Lazarovici Vereș

Ratio et Revelatio

2023

Colecția **Historia** este coordonată de
Raluca Lazarovici Vereș

Redactare: Florina Dometi

Coperta: Paula Cionca
DTP: Paula Cionca

Tipărit la Print Expert, Oradea

© Copyright: Ratio et Revelatio, 2023

Imagine coperta I: Curs de formare pentru mame a Deutsches
Frauenwerk, 1940.

Descrierea CIP a Bibliotecii Naționale a României
CASTALDINI, ALBERTO

Contra Genezei : antropopoieza, evreii și național-so-
cialismul / Alberto Castaldini ; pref. de Mihaela Gligor ;
trad. din italiană și postfață de Raluca Lazarovici Vereș. -
Oradea : Ratio et Revelatio, 2023

Conține bibliografie

ISBN 978-606-9659-76-2

I. Gligor, Mihaela (pref.)

II. Lazarovici Vereș, Raluca (trad.)

32

Editura Ratio et Revelatio
Str. Sofiei nr. 3, Oradea, Bihor, România, 410183
e-mail: office@ratioetrevelatio.com
www.ratioetrevelatio.com

CUPRINS

PREFAȚĂ	7
PREMISĂ	11
MULȚUMIRI	15
1. ÎNȘELĂCIUNE/SELECȚIE	17
2. <i>RASSENLEHRE</i>	27
3. <i>AHNENERBE</i>	49
4. SPECII/ <i>ART</i>	65
5. IMUNIZARE/ <i>RENUMIRE/ELIMINARE</i>	93
6. <i>MENDACIUM INCARNATUM</i>	117
7. ANTROPOLOGIE ÎN <i>AKTION</i>	137
8. <i>HOMO SIVE NATURA</i>	165
POSTFAȚĂ	183
BIBLIOGRAFIE	189
INDICE DE NUME	217

PREFAȚĂ

Antropolog, istoric al iudaismului, autor al mai multor volume, docent la Facultatea de Teologie Greco-Catolică și profesor invitat la Institutul „Dr. Moshe Carmilly” al Facultății de Istorie și Filosofie, Universitatea „Babeș-Bolyai” din Cluj-Napoca, membru de onoare al Institutului „Nicolae Iorga” al Academiei Române, director (2006-2010) al Institutului Cultural Italian din București, Alberto Castaldini ne oferă prin acest volum excepțional o imagine centrată pe antropologie, folosindu-se de referințe istorice importante asupra unui eveniment teribil al istoriei recente.

Abordarea doctrinei naziste, așa cum o întreprinde Castaldini, implică în mod necesar și abordarea filozofiei istoriei și a antropologiei. Însuși începutul volumului oferă detalii cât se poate de elocvente pentru explicațiile ulterioare:

La orizontul orașului Birkenau, în vara anului 1944, se distingeau o pădure de mesteceni, încă și astăzi înfipă în pământul silezian, și trei figuri paradigmatiche: omul faustian-prometeean (*Homo faber*), călăul politic și înarmat (*Homo necans*) și omul suferind și anihilat (*Homo patiens*). Aceștia aparțineau unei singure specii, *Homo sapiens*. (p. 17)

Castaldini explică apoi cum au evoluat cele trei figuri și în ce mod această evoluție a schimbat istoria omenirii:

La câțiva ani după Legile de la Nürnberg, Auschwitz și *Shoah* urmau să reprezinte rezultatul unei autentice *refondări antropologice*, punctul culminant al unei manipulări și redefiniri progresive a speciei umane. (p. 19)

Germania național-socialistă a încercat să manipuleze și să redefină conceptul speciei umane din punctul de vedere al experimentării științifice, al narațiunii istoriografice, precum și al limbajelor juridic și politic. Acest volum ilustrează parte din momentele constitutive ale acestui proces și insistă asupra perspectivei antropologice și filozofice a unei practici culturale fără scrupule și fără precedent în Europa modernă, care a dus la apariția celui de-Al Treilea *Reich*.

În opt capitole foarte concentrate, ce conțin detalii semnificative, trimiteri precise la literatura pe această temă și note explicative extrem de utile, prof. Castaldini ne face o trecere în revistă a construcției antropologiei naziste. Demersul său începe de departe, de la Iluminism, atunci când antropologia a fost pentru prima dată preocupată de definirea naturii umane. Urmînd firul istoriei, analiza prof. Castaldini ajunge la noua antropologie rasistă, ce într-adevăr definește o ierarhie între rase și vede adevărul numai prin prisma triumfului unei rase asupra celorlalte. Pentru a exemplifica, Castaldini insistă asupra

[...] conceptului de specie, a cărei definiție deloc facilă a fost, ca și în prezent, subiect de dezbatere în lumea științifică, se configura de fapt o distincție biopolitică precisă în proiectul de purificare și reconfigurare a întregii comunități naționale germane (*Volksgemeinschaft*), după ce noțiunea de „alogenitate rasială” a fost considerată de mulți insuficientă, întrucît era greu de izolat în structura socială și demografică variată a unei națiuni moderne. (p. 37)

Ideologia și practica antropologică a nazismului apar, astfel, ca rezultatul cel mai coerent al unui proces de secularizare care a început în secolul al XVIII-lea. Puterea

ideilor, care își găsesc apoi legitimitatea într-o refondare nu numai a antropologiei, este un punct important, dar sensibil, ce a făcut carieră în Europa. Ideile, avînd susținerea statului, pot face lucruri fantastice pentru comunități. Însă statul german, prin al Treilea *Reich*, a reușit să schimbe fața lumii pentru totdeauna, deoarece a încurajat crearea unui fundal ideologic absurd și care a redus la tăcere o parte importantă a populației.

Volumul profesorului Castaldini ne prezintă monstruoza stăruie „organice” și tranziția semantică de la organic, înțeles ca vital, la „organizare” înțeleasă ca mecanism de exterminare. Tranziția este teribilă! De altfel, în concepția celui de-Al Treilea *Reich*, „termenul «specie» este folosit pentru a se referi la unul dintre cele mai controversate concepte din știința biologică” (p. 72). Foarte curînd, „rolul lui Hitler în cadrul partidului a fost transferat la nivelul întregii națiuni” (p. 78), iar rezultatul acestui transfer ideologic este, din nefericire, prea bine cunoscut astăzi.

Prin tot ceea ce conține, volumul *Contra Genezei. Antropopoieza, evreii și național-socialismul*, tradus admirabil din limba italiană de Raluca Lazarovici Vereș, se impune ca o lucrare fundamentală pentru domeniul istorie și este recomandată în primul rînd studenților, iar apoi cercetătorilor și tuturor celor interesați de o analiză corectă a unui episod tragic din istoria recentă a omenirii.

Mihaela Gligor

Institutul de Istorie „George Barițiu”, Academia
Română, Filiala Cluj-Napoca

PREMISĂ

În câțiva ani, Germania național-socialistă a transformat societatea germană într-o entitate biopolitică complexă, realizând un proces masiv de auto-reprezentare și de definire a *Volk*-ului în articulațiile sale familiale, parentale și instituționale. A fost un fenomen complex care, în dimensiunea sa extinsă, a depășit schemele tradiționale de modelare ideologică a unei noi umanități. De fapt, acest proiect de mare anvergură și-a propus să manipuleze și să redefinească însuși conceptul de specie umană la nivelul experimentării științifice și cel al narațiunii istoriografice, precum și al limbajului juridic și politic.

Acest eseu își propune să ilustreze câteva dintre premisele și momentele constitutive ale acestui proces, dar și conținutul unei părți a acestei conceptualizări, cea mai pur antropologică și filozofică, expresie a unei practici culturale fără scrupule, fără precedent în Europa modernă, care a făcut din cel de-Al Treilea *Reich* un imens și singular laborator biocratic în inima continentului, în expansiune teritorială progresivă pînă în vara anului 1942.

Construcția unei noi specii de oameni de către nazism nu a fost doar punctul culminant al unui proiect de inginerie socială inedit, ci apare – așa cum vrea să ne amintească și titlul acestei cărți – ca fiind rezultatul planificat al unei acțiuni anticreatoare, o profanare a vieții menită să golească de sens însuși conținutul revelației iudeo-creștine.

În reprezentarea discursivă promovată de lumea academică și culturală germană, mitul și realitatea, trecutul arhaic și modernitatea au fost asimilate rațional printr-un limbaj apodictic, al cărui conținut asertiv și retoric a făcut din cercetare un instrument funcțional pentru ideologia

ucigașă care a legitimat și promovat confruntarea rasială pentru dominația mondială. Regimul lui Hitler a promovat astfel o politică de propagandă menită să exalte principiul de viață construit pe puritate rasială, folosind un vocabular care dezvăluia natura violentă și distructivă și, odată cu aceasta, inevitabilele sale deșeuuri genocidare. Doctrina rasială (*Rassenlehre*) a determinat în cele din urmă, prin categoriile sale, închiderea *Umwelt*-ului social, cultural și științific al vremii, condiționând orice activitate umană nu doar la nivel moral, ci și la cel al conștiinței de sine și, în consecință, al responsabilității personale.¹

Hannah Arendt scria că totalitarismul se manifestă prin acea ideologie care ilustrează dezvoltarea istorică și toate progresele sale pe baza unor legi naturale teoretizate independent de orice constatare faptică, impuse dincolo de experiență, printr-o aplicare în care chiar și dreptul pozitiv și legalitatea sînt disprețuite sau subjugate unei logici coercitive inspirate de legile evoluției istorice și biologice. În național-socialism, istoria și natura ofereau în mod clar acea *legitimitate superioară* la care legea trebuia să se conformeze, iar „teroarea”, consolidîndu-se în practica socială, a devenit rapid „executarea unei legi a mișcării, al cărei scop final nu este bunăstarea oamenilor sau interesul unui individ, ci crearea umanității [...]”. Curînd, „indivizii” au fost eliminați „pentru specie”, „părțile” au fost sacrificate „pentru întreg.”²

¹ A se vedea în acest sens concisa, dar eficientă trecere în revistă filozofică a totalitarismului și a „interogației asupra răului”, în raport cu presupusa (și în multe privințe discutabilă) „banalitate” a acestuia, realizată de Simona Forti: *Banalità del male*, în *I concetti del male*, editat de Pier Paolo Portinaro, Torino, Einaudi, 2002, pp. 30-52 (în parte pp. 31-37; pp. 41-45).

² H. Arendt, *Le origini del totalitarismo*, Introd. de Alberto Martinelli. Cu un eseu de Simona Forti, Torino, Einaudi, 2004, p. 637, cursivele noastre (tit. orig. *The Origins of Totalitarianism*, 1951; ed. rom Hannah

Acest proiect profund antigenerativ a fost înțeles cu luciditate, încă de la începutul *Machtergreifung*, de către teologul luteran și pastorul evanghelic Dietrich Bonhoeffer, care și-a sfârșit zilele în spânzurătoarea de la Flossenbürg pentru că a conspirat împotriva dictaturii și a conducerii acesteia, după ce a refuzat să adere la alegerile și compromisurile *Reichskirche*. La sfârșitul anului 1942, Bonhoeffer, cu puțin timp înainte de a fi arestat, a scris un text intitulat *Nach zehn Jahren (Zece ani mai târziu)*, „un bilanț pe marginea anului 1943”, pentru a fi trimis prietenilor cu ocazia Crăciunului din acel an. În urma investigațiilor tot mai presante ale Biroului Central de Securitate al *Reich*-ului (RSHA), o copie a notițelor a fost ascunsă în podul casei lui Bonhoeffer din Berlin și a rămas acolo pînă la sfârșitul războiului. În aceste pagini sînt profunde și revelatoare reflecțiile teologului asupra acțiunii răului în societate, asupra capacității sale mimetice, confundînd orice concept etic, dezorientînd prin justificarea necesității istorice, acționînd în numele unei justiții sociale care se dovedește curînd a fi o înșelăciune generalizată. Pentru Bonhoeffer, această capacitate de a se deghiza reprezenta, în lumina datelor biblice, „confirmarea malignității abisale a răului”³.

În fața unui astfel de fenomen și, în orice caz, a „succesului” „acțiunii răului”, Bonhoeffer a invocat corespunzabilitatea fiecăruia în *a face istorie* în fiecare moment,

Arendt, *Originile totalitarismului*, traducerea Ion Dur și Mircea Ivănescu, Humanitas, București, 2014). Roberto Esposito și-a exprimat rezervele cu privire la utilitatea categoriei de totalitarism pentru nazism, din cauza caracterului său non-filozofic, biologic, „tanato-politic”. R. Esposito, introd. de Timothy Campbell, Milano, Mimesis, 2008, p. 177.

³ D. Bonhoeffer, *Resistenza e resa. Lettere e scritti dal carcere*, ediție îngrijită de Eberhard Bethge, ed. it. îngrijită de A. Gallas, Cinisello Balsamo (MI), Ed. San Paolo, 1988, p. 60 (tit. orig. *Widerstand und Ergebung. Briefe und Aufzeichnungen aus der Haft. Neuausgabe*, 1985).

în victorie ca și în înfrângere, pentru a se raporta la evenimentele într-un mod fecund, punându-și continuu întrebarea ultimă și responsabilă, și anume „care poate fi viața generației viitoare”⁴. Odată cu moartea sa, la 9 aprilie 1945, Dietrich Bonhoeffer a devenit garantul acestei continuități.

În schimb, absența întrebărilor, renunțarea la responsabilitatea individuală și colectivă, impunerea și acceptarea, în numele datoriei, a unor decizii care negau drepturile fundamentale pînă la denaturarea ideii de om în transcendența sa, dincolo de condiția biologică și de sfera evoluției, au fost cele care au aruncat o întreagă națiune și pe conducătorii ei într-un abis al răului fără precedent în istoria Europei.

⁴ *Ibidem*, pp. 63-64.

MULȚUMIRI

Îi mulțumesc sincer lui Giulio Maria Chiodi pentru discuția fructuoasă pe aceste teme din perspectiva simbolic-politică, care este întotdeauna actuală chiar și în lumina evenimentelor sociale și geopolitice de astăzi. Sincere mulțumiri Giulianei Parotto pentru schimbul de opinii pe tema corporalității și a sacrului în filozofia/teologia politică. De asemenea, îi sînt recunoscător lui Milford Wolpoff, întrucît mi-a dezvăluit, cu mulți ani în urmă, problema „dialectică” a reprezentării (și narării) modelelor în paleoantropologie, cu implicațiile sale contemporane (o expresie a schimbării de paradigmă, conform cunoscutei expresii a lui Thomas Kuhn). Îi sînt recunoscător lui Francesco Remotti pentru dialogul purtat cu el la Torino pe tema contradicțiilor adesea ale disciplinei antropologiei în prima jumătate a secolului XX. Doresc să mulțumesc Mihaelei Gligor pentru frumoasa și inimoasa prefață și Ralucăi Lazarovici Vereș pentru valoroasa traducere, postfața bine argumentată și, nu în ultimul rînd, pentru găzduirea volumului în colecția „Historia” pe care o coordonează. De asemenea, trebuie să le mulțumesc studenților care au participat la cursurile mele și participanților la seminariile pe care le-am organizat pe această temă la Universitățile din Triest, Genova, Trento, Cluj-Napoca și București: dezbaterile nu au putut decît să dea naștere unor reflecții suplimentare.

Alberto Castaldini